Ympäristöministeriö, Suomen Pysyvä Edustusto Bryssel EUE

NEUVOSTORAPORTTI YM2016-00252

EU Klobut Liisi, Paavilainen Marika(UM), Ek Sanna(UM)

15.07.2016

Asia

Epävirallinen ympäristö- ja energiaministerikokous 11. - 12.7.2016 Bratislavassa

Kokous

Epävirallinen ympäristö- ja energiaministerikokous 11.07.2016 - 12.07.2016

Ensimmäisenä päivänä kokouksessa keskusteltiin vesivarojen hallintaan liittyvistä kysymyksistä ja toisena päivänä kansainvälisten ilmastoneuvottelujen etenemisestä sekä EU:n ilmasto- ja energiapolitiikasta erityisesti kestävän rahoituksen ja energiaunionin hallintomallin näkökulmasta. Kokouksen vesikeskustelun pohjalta puheenjohtaja tuo päätelmät ympäristöneuvoston käsittelyyn lokakuussa 2016.

Ympäristöministerit keskustelivat 11.7.2016 ilmastonmuutoksen lisäämistä ääri-ilmiöistä, jotka liittyvät veden hallintaan liittyviin kysymyksiin kuten kuivuuteen, veden niukkuuteen ja tulviin. Slovakian ympäristöministeri, Laslo Solymos korosti vesikysymyksen ajankohtaisuutta globaalisti, EU-tasolla ja kansallisesti. Ihmisten toimien vaikutus veden niukkuuteen ja toisaalta tulviin on tiedossa, ja haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi tarvitaan politiikka-alojen välistä koherenssia ja yhteistyötä. Tavoitteena on tämän keskustelun pohjalta muodostaa käsitys toimista ja niiden priorisoinnista käsiteltäväksi ympäristöneuvoston päätelmissä lokakuussa 2016.

Komissaari Karmenu Vella nosti esiin veden merkityksen maailmanlaajuisissa kysymyksissä kuten maailmantalouteen ja pakolaiskriisiin. Hän totesi, että yli 70 % Euroopan vesistä jakautuu yli valtiorajojen. EU:n toimet perustuvat laajoihin selvityksiin Euroopan ympäristön ja luonnon tilasta sekä ymmärrykseen nykyisten keinojen toimivuudesta. EU:n vesipolitiikalla ja lainsäädännöllä on päästy eteenpäin, mutta vesien hyvää tilaa ei kuitenkaan ole vielä saavutettu. Siksi onkin varmistettava eri politiikka-alueiden yhteentoimivuus talous-, energia-, maatalous-, ilmasto ja ympäristöpolitiikan välillä. Maataloudessa on vielä paljon tehtävissä, mm. ottamalla käsittelyyn lannoitteiden ja kasvintorjunta-aineiden kautta tuleva ravinnekuormitus vesistöihin, mikä näkyy rehevöitymisenä, joka ilmaston muutoksen tuoman lämpötilan nousun johdosta lisääntyy. Toisaalta tällä osa-alueella on myös mahdollisuuksia innovatiivisiin biotalousratkaisuihin, jotka voivat luoda uutta työtä ja kasvua. Vella kiinnitti huomiota myös alueiden käyttöön ja rakentamiseen. Käytettävissä olevan veden niukkuus ei johdu yksinomaan vesivarojen vähyydestä. On tehtävä töitä, jotta käytettävissä oleva vesimäärä saadaan käyttöön tuotantoelämään, vesihuoltoon yhteiskunnissa, ihmisten terveyden turvaamiseksi ja siten kasvun välineeksi.

EU:n vesipuitedirektiivi ja tulvan suojelusäännökset ovat paikallaan, niiden toimivuutta tullaan arvioimaan, mutta jo nyt tiedetään, että toimeenpanon tehostamisella pystytään saavuttamaan paljon. Vesidirektiivien laaja uudelleentarkastelu on tulossa vuonna 2019 mennessä. Toimeenpanon on jatkuttava ja tasosta ei tulla tinkimään. Komission 2012 tiedonanto kuivuudesta ja veden puutteesta tuodaan uudelleentarkasteluun vuonna 2018.

Komission ympäristöpääosaston johtaja Marianne Wenning esitteli EU:n vesipolitiikan keinot. Säännösperustaa pidetään riittävänä, mutta toimeenpanoa on tehostettava, yhteistyötä tiivistettävä ja parannettava koherenssia eri politiikkatavoitteiden, erityisesti vesi-, ilmasto-, ympäristö-, energia, merenkulku-, maatalouspolitiikkojen aloilla. Euroopan ympäristöviraston, EEA:n, johtaja Hans Bruyninckx nosti esiin veden edellytyksenä toimiville ekosysteemeille ja siten ihmisenkin terveydelle ja luonnonvarojen kestävyydelle taloudellisen toiminnan edellytyksenä. Wenning ja Bruyninckx korostivat maankäytön tapojen olennaisesti vaikuttavan veden kiertoon ekosysteemeissä ja siten ekosysteemien kestävyyteen.

JRC:n (Joint Research Center) pääjohtaja Vladimir Sucha esitelmöi veteen liittyvistä globaaleista haasteista ja ratkaisuista. Hän käsitteli erityisesti pintaveden riittävyyttä maailmassa ja sen merkittävää (huolestuttavaa) vähenemistä erityisesti tietyillä alueilla, mistä seuraa monia haasteita mm. ruoan- ja energiantuotannolle. Globaalisti kuivuuden ja tulvien aiheuttamat kustannukset tulevat kasvamaan lähivuosikymmeninä. Euroopalla on paljon veden hallintaan liittyvää osaamista, mistä muut ovat kiinnostuneita, mm. Kiina erityisen kiinnostunut eurooppalaisesta tulvahavaintojärjestelmästä. Myös pohjavesi- ja vedenkierrätysasioissa Euroopalla olisi annettavaa.

Tonavan kansainvälisen suojelukomission edustaja, Ivan Zavadsky, Executive Secretary**,** kertoi Tonavan vesistön hallintasuunnitelmien päivityksestä vuonna 2015. Tonava on maailman kansainvälisin joki. Sen suojelukomission perustajajäsenet eivät kaikki ole EU:n jäsenmaita, joten vain osalla Tonavan aluetta edetään noudattaen EU:n vesipolitiikkaa ja lainsäädäntöä. Tonavalla yhteistyö painottuu kuitenkin yhteisten tavoitteiden edistämiseen.

Reinin kansainvälisen suojelukomission edustaja, Gustaaf Borchardt**,** totesi Reinin suojelutyön alkaneen teollisuusonnettomuudesta, joka tuhosi laajalti joen ekosysteemiä. Nyt ajankohtaista on vuonna 2015 hyväksytyn ilmaston muutoksen sopeutumisstrategian toimeenpano. Keskimäärin ala- ja yläjuoksun tulvat tasoittuvat eli kriittisiä tasoja ei ylitetä. Arvion mukaan ilmastonmuutos vaikuttaa siten, että keskimääräinen taso tulee kuitenkin nousemaan. Tällä tulee olemaan ekosysteemeihin suuri vaikutus. Tulvariskien seurantaan ja analysointiin on tänä kesänä otettu käyttöön menettely, jota suojelukomissio tarjoaa kaikkien kiinnostuneiden käyttöön.

Manuel Sapiano, Director of the Sustainable Energy and Water Conservation Unit, Office of the Prime Minister of Malta esitteli veden niukkuutta saarivaltion näkökulmasta. Esitys osaltaan korosti päivän keskustelujen teemaa eri maiden erilaisten tilanteiden ja lähtökohtien huomioon ottamisen tarpeesta. Yksi koko ei sovi kaikille keinojen toimeenpanon tasolla, vaikka tavoitteiden tulee olla yhteiset ja kunnianhimoiset.

Jäsenmaiden tilanteet eroavat mm. veden uudelleenkäytön kustannustehokkuuden osalta. Komission ehdotus siitä, että EU tasolla säädettäisiin uudelleen käytettävän veden laatukriteereistä, joista olisi apua niille maille, jotka kierrättävät tai uudelleen käyttävät vettä, on saanut aikaisemminkin kannatusta, niin myös nyt. Lisäksi maat odottavat komission lupaamaa vesipuitedirektiivin toimivuuden tarkastelua (refit). Horisontaalisen yhteistyön lisääminen keskeisten politiikkasektoreiden kanssa on jälleen todettu tarpeelliseksi. Tätä odotetaan niin komission tasolla kuin jäsenmaissa ministeriöiden välillä. Yksittäisistä muista kysymyksistä maankäytön merkityksen lisäksi keskustelussa tuli esiin mikromuovien ongelmallisuus vesistöissä.

Suomi korosti keinojen ja joustavuuden merkitystä vesihuollossa EU:n eri alueilla. Suomi kertoi toimivasta tulvasuojelujärjestelmästään sekä yhteistyöstä naapurimaiden kanssa rajavesistöjen hoitamisessa. Lisäksi Suomi korosti kansainvälisen yhteistyön merkitystä erityisesti vesivarojen vähyyteen liittyvien kysymysten ratkaisemisessa. EU-tasolla Suomi katsoi, että veden vähyyteen ja kuivuuteen liittyvissä kysymyksissä ei ole tarvetta uuteen sääntelyyn vaan tulee jatkaa hyvien

käytäntöjen jakamista ja tehostaa toimeenpanoa olemassa olevan lainsäädännön puitteissa sekä uudistaa niitä tarvittaessa. Suomi (myös Malta ja Tanska) nosti lisäksi esiin vesikysymyksiin liittyvät liiketoimintamahdollisuudet eurooppalaisille yrityksille.

Kansainväliset ilmastoneuvottelut 12.7.2016

Toisena kokouspäivänä käytiin keskustelu liittyen kansainvälisiin ilmastoneuvotteluihin. Ympäristöministerit keskustelivat kansainvälisen neuvotteluprosessin tilanteesta, Pariisin sopimuksen ratifiointiprosessista ja sopimuksen toimeenpanoon valmistautumisesta. Kokouksen aluksi DE kertoi heinäkuun 2016 alussa Berliinissä käydyn nk. Petersbergin dialogin kokouksesta ja aikomuksestaan jatkaa prosessia edelleen.

Komission ilmastopääosaston pääjohtaja Jos Delbeke totesi avauspuheenvuorossaan, että Pariisin sopimuksen ratifiointitilanne näyttää etenevän hyvin, myös EU:n osalta. EU:n tulee jatkaa jo ennen Pariisia hyvin toiminutta ilmastodiplomatiaa Pariisin saavutusten pohjalta. Globaaleista toimista, jotka edistävät tänä vuonna Pariisin sopimuksen tavoitteita, hän nosti esiin etenemisen Montrealin pöytäkirjan neuvotteluissa, niin kv. lentoliikenteen (ICAO) kuin kv. meriliikenteenkin (IMO) toimissa. EU:n tulee olla valmis tukemaan kehitysmaita ilmastorahoituksessa käyttäen olemassa olevia rahoitusjärjestelmiä. Vuonna 2018 käytävälle fasilitatiiviselle dialogille on tärkeää luoda tiekartta.

Lisäksi Delbeke ilmoitti komission antavan 20.7. lainsäädännön nk. kesäpaketin, joka sisältää ehdotukset ei-päästökauppasektorin taakanjaosta, LULUCF:stä ja tiedonannon liikenteen vähäpäästöisestä strategiasta. Kesän jälkeen komissio antaa ehdotukset energiatehokkuudesta ja sähkömarkkinoiden toimivuuden puitteista.

Jäsenmaat pitävät nopeaa Pariisin sopimuksen ratifiointia tärkeänä. Ranska ja Unkari ovat ainoat EU:n jäsenvaltiot, jotka olivat kokoukseen mennessä saattaneet kansallisen ratifiointinsa päätökseen. Useat maat kertoivat omien ratifiointiensa tilanteesta ja ratifiointi on etenemässä hyvin varsin monessa jäsenvaltiossa. EP:n ympäristövaliokunnan varapuheenjohtaja kertoi valiokunnan käsittelevän ratifiointiasiaa syyskuussa 2016.

Suomi kannatti omassa puheenvuorossaan Pariisin sopimuksen varhaista ratifiointia. Lisäksi Suomi piti tärkeänä EU:n ilmastodiplomatiaa niin varhaisen ratifioinnin kuin myös maiden kansallisten panosten määrätietoisen toimeenpanon kannalta. Suomi totesi, että EU:n tulee ryhtyä valmistautumaan vuoden 2018 dialogiin ja EU:n omaan pitkän aikavälin strategiaan vähäpäästöisestä kehityksestä.

Useat maat pitivät tärkeänä, että EU edelleen näyttää omilla toimillaan esimerkkiä. Tiekarttaa vuoden 2018 dialogille toivottiin monissa puheenvuoroissa. Useat jäsenvaltiot pitivät myös ensi viikolla annettavaa ns. kesäpakettia ja siitä käytävien neuvottelujen nopeaa etenemistä tärkeänä kv. ilmastoneuvottelujen näkökulmasta. Myös komissio totesi, että EU voi ja sen tulee jakaa kokemuksiaan kehitysmaiden kanssa siitä, mikä sen omissa toimissa (ml. lainsäädäntö) on toiminut hyvin ja missä on parannettavaa. Rahoituksesta komissio totesi vielä, että tulee valmistautua korostamaan sitä, mitä jo nyt teemme kv. ilmastorahoituksessa.

Ympäristö/ilmasto- ja energiaministereiden yhteisistunto 12.7.2016

Kestävä rahoitus EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamisessa

Aiheesta alustivat puheenjohtajina toimineet Slovakian talousministeri Peter Ziga, Minister for the ja ympäristöministeri Laszlo Solymos sekä komission varapuheenjohtaja energiunioniasioista vastaava Maros Sefcovic. Lisäksi kuultiin Euroopan kemian teollisuuden neuvoston edustajan alustus aiheeseen.

Rahoituksen osalta komissio totesi, että EU tukee huomattavalla määrällä 2030 ilmastopaketin puitteiden saavuttamista ja energiatuotannon uudistamista. Ilmasto- ja energiatavoitteiden valtavirtaistaminen EU:n budjetissa on myös tavoitteena. Rahoitusta kohdennetaan mm. rakennerahaston ja Horisontti-ohjelman kautta. Komissio totesi, että myös "EFSI":n rooli energiasektorilla liittyy infrastruktuurin kehittämiseen edistäen puhdasta / uusiutuvaa energiaa ja energiatehokkuutta. Erityisesti varapuheenjohtaja Sefcovic mainitsi rakennussektorin / rakennusten energiatehokkuuden merkityksen EU:n ilmastotavoitteiden osalta. On tarvetta mm. pohtia, kuinka parhaiten käytetään erilaisia rahoituskanavia tällä alalla.

Puheenjohtajan esittämien kysymysten pohjalta jäsenvaltiot ottivat kantaa päästökauppadirektiivin uudistamisen yhteydessä ehdotettuihin modernisaatio- ja innovaatiorahastoihin sekä nykyisten rahoitusinstrumenttien toimintaan. Lisäksi otettiin kantaa näiden rahastojen kautta rahoitettavien hankkeiden maantieteelliseen kattavuuteen ja niille asetettaviin muihin vaatimuksiin. Myös rahastojen hallinnointia kommentoitiin. Jäsenvaltioiden välillä esiintyi jakolinjoja siinä, että toiset korostivat tiukkoja laatuvaatimuksia ja uusiutuvan energian hankkeiden keskeistä roolia kun toiset korostivat sitä, että rahastojen kautta ei tule puuttua jäsenvaltioiden oikeuteen tehdä päätöksiä energiavalinnoistaan ja teknologianeutraliteetti tulee taata. Muutamat maat esittivät suoraan, että hiili- ja ydinvoimahankkeet tulee sulkea rahastojen rahoituksen ulkopuolelle. Lisäksi nostettiin esiin, että rahastoihin tulee hankkia mahdollisimman paljon yksityistä rahoitusta. Monet korostivat lisäksi sitä, että maantieteellisestä tasapainosta tulisi jollakin tavalla huolehtia ja myös pienille hankkeille on annettava mahdollisuus. Puheenvuoroissa korostettiin rahastojen toiminnan läpinäkyvyyttä ja yksinkertaisuutta sekä myös paikallisten olojen huomioimista.

Suomi piti uuden innovaatiorahaston luomia mahdollisuuksia varteenotettavina. Suomi korosti tarvetta erilaisten hankkeiden tukemiseen ja tuki tasapainoisen maantieteellisen jakauman varmistamista. Hankkeiden arviointi tulee toteuttaa läpinäkyvästi. Suomi totesi olevansa erityisen kiinnostunut uusiutuvan energian, erityisesti edistyneitä biopolttoaineita koskevien hankkeiden rahoitusmahdollisuuksista. Modernisaatiorahaston osalta tuemme komission ehdotusta ja pidämme tärkeänä rahaston toiminnan läpinäkyvyyttä ja selkeitä sääntöjä sen hallinnoimiseksi.

<u>Energiaunionin hallintomalli EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden saavuttamisessa</u>

Puheenjohtaja oli toimittanut ministereiden keskustelun pohjaksi kysymyksiä myös energiaunionin hallinnointijärjestelmästä. Puheenjohtajamaan mukaan on tärkeää, että keskustelua käydään nimenomaan yhdessä energia- ja ympäristöministereiden kesken.

Komission varapuheenjohtaja Šefčovič kertoi komission julkaisevan energiaunionin hallintomallia koskevan lainsäädäntöehdotuksen marras-joulukuun vaihteessa. Tarkoituksena on rakentaa kokonaisvaltainen hallintojärjestelmä, joka kattaa energiaunionin kaikki viisi ulottuvuutta. KOM on kuunnellut valmistelussa tarkasti jäsenmaita ja tavoitteena on todella vähentää hallinnollista taakkaa ja luoda toimiva järjestelmä.

Hallintomallilla virtaviivaistetaan ja integroidaan myös komission raportointia. Hallintomalliin otetaan mukaan kansalliset energia- ja ilmastosuunnitelmat, joiden avulla komissio seuraa EU-tavoitteiden saavuttamista. Tavoitteena on, että hallintomallista ja sen raportoinnista käydään jatkuvaa vuoropuhelua jäsenmaan ja komission välillä. Keskustelun tulee olla avointa, sillä komissio tarvitsee oikean tasoista tietoa. Samassa yhteydessä lainsäädäntöehdotuksen kanssa komissio tulee julkaisemaan alueellista yhteistyötä koskevaa ohjeistusta. Uusi raportointijärjestelmä tulee olla kunnossa vuoteen 2020 mennessä, sillä etenkin teollisuuden näkökulmasta tarvitaan varmuutta.

Jäsenmaat toivoivat jälleen energiaunionin hallintomallilta hallinnollisen taakan vähentämistä ja joustavuutta, jonka pohjalla on jo olemassa olevat kansalliset strategiat ja suunnitelmat. Joustavuuteen kuului osana se, että jäsenmaat voivat päivittää kansallisia suunnitelmiaan myös kauden aikana. Tiukempia energia- ja ilmastotavoitteita toivovat jäsenmaat vaativat hallintomallista vankkaa sekä avointa. Hallintomallilla pitää pystyä saavuttamaan EU-tasolle asetetut tavoitteet sekä energiasisämarkkinoiden toteutuminen. Osa jäsenmaista toivoi, että hallintomallissa katsottaisiin myös pidemmälle ja laadittaisiin kansallisia suunnitelmia jo vuoden 2050 osalta. Jäsenmaat viittasivat marraskuussa 2015 laadittuihin energianeuvoston päätelmiin ja vahvistivat niiden edelleen edustavan jäsenmaiden näkemystä.

Osa jäsenmaista piti alueellisia suunnitelmia tärkeinä, mutta vastustivat kansallisten suunnitelmien vertaisarviointia. Useimmille oli tärkeää, että alueellista yhteistyötä tehdään silloin, kun sillä on selkeä lisäarvo ja se on tarpeen. Jäsenmaat olivat yhtä mieltä siitä, että energiaunionin tavoitteiden saavuttamista mittaavat indikaattorit on saatava valita kansallisesti niin, että ne sopivat juuri kansallisten erityispiirteiden huomioimiseen.

Ministereitä oli pyydetty kommentoimaan myös komission ehdotusta lainsäädännön pohjaksi toimitetusta raportointisapluunasta. Jäsenmaat vastustivat sitä, että erilaisten teknologioiden käytöstä raportoitaisiin yksityiskohtaisesti. Kuitenkin osa jäsenmaista vaati, että sapluunat ovat kaikille samat, jotta jäsenmaiden vertaaminen on mahdollista. Muutama jäsenmaa kritisoi, että komission ehdottaman sapluunan raportointivelvollisuudet menevät yli Eurooppa-neuvoston viime vuonna antaman ohjeistuksen sekä sapluunoihin pyydettiin selkeytystä, sillä ne koettiin nyt liian monimutkaisiksi.

Suomi toi puheenvuorossaan esille, että hallintomalli voi virtaviivaistaa raportointia vain, mikäli kansalliset suunnitelmat pidetään mahdollisimman tiiviinä ja keskittyneinä nimenomaan EU-tason tavoitteisiin. FI mukaan komission ehdotus sapluunoista sisältää kuitenkin uusiakin raportointivelvollisuuksia ja se ei voi olla virtaviivaistamistavoitteen mukaista. Jäsenmaille pitää jättää riittävästi joustoa saavuttaa kansalliset tavoitteet kustannustehokkaasti. Alueellista yhteistyötä tulisi tehdä alueilla, joissa siitä on todella lisäarvoa (kuten energiasisämarkkinakysymyksissä). Ja alueellisen yhteistyön tulisi olla lähinnä tietojen vaihtoa ja parhaiden käytänteiden jakamista.

Puheenjohtajamaa Slovakia lupasi laatia puheenjohtajan yhteenvedon hallintomalliskeskustelusta ja pyysi tätä varten jäsenmaita toimittamaan myös näkemyksiään kirjallisesti.

Suomen edustajat

Ympäristöministeriön kansliapäällikkö Hannele Pokka ja työ- ja elinkeinoministeriön ylijohtaja Riku Huttunen sekä virkamiesvaltuuskunnat.

Asiakirjat

Puheenjohtajamaa Slovakian toimittamat tausta-asiakirjat.

Liitteet

Viite

Asiasanat	energia, ilmasto- ja energiapaketti, ilmastonmuutos, ilmastonmuutos/sopeutuminen, päästökauppa, vesipolitiikka, ympäristöneuvosto, kansainväliset sopimukset
Hoitaa	**MMM, TEM, UM, YM**
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TPK, TULLI, VM, VNK